

Modele ale emoțiilor

Nicolae Sfetcu

25.12.2019

Sfetcu, Nicolae, "Modele ale emoțiilor", SetThings (25 decembrie 2019), URL = <https://www.setthings.com/ro/modele-de-emoții/>

Email: nicolae@sfetcu.com

Acest articol este licențiat sub Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International. Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>.

Emoția este o stare mentală indusă de unul sau mai mulți stimuli interni sau externi, (Panksepp 2004) (A. R. Damasio 1998) (Ekman și Davidson 1994) care determină modificări corporale chimice, răspunsuri comportamentale și o anumită stare. (Cabanac 2002) (D. L. Schacter, Gilbert, și Wegner 2011) Emoția este într-o interdependență permanentă cu starea de spirit, temperamentul, personalitatea, dispoziția și motivația persoanei respective. (.about.com 2019) Sensul cuvântului emoție în limbajul cotidian este destul de diferit de cel din discursul academic. (Fehr și Russell 1984)

Termenul „emoție” a fost introdus în cercetare pentru a desemna pasiuni, sentimente și afecțiuni. (Dixon 2003) Conceptul modern de emoție a apărut în jurul anilor 1830. „Nimeni nu a simțit emoții înainte de aproximativ 1830. În schimb, au simțit alte lucruri - „pasiuni”, „accidente ale sufletului”, „sentimente morale” - și le-au explicat foarte diferit față de modul în care înțelegem emoțiile de azi.” (Smith 2016) Emoțiile pot fi definite ca o experiență pozitivă sau negativă

asociată cu un anumit tipar de activitate fiziologică. "Rolul inițial al emoțiilor a fost acela de a motiva comportamente adaptive care în trecut ar fi contribuit la transmiterea genelor prin supraviețuire, reproducere și selecție naturală." (D. Schacter et al. 2011) (Pinker și Foster 2014) Dictionarul Oxford definește emoția ca „Un sentiment puternic care decurge din circumstanțele, starea de spirit sau relațiile cu ceilalți.” (Oxford 2019) Joseph LeDoux a definit emoțiile ca rezultat al unui proces cognitiv și conștient care apare ca răspuns la stimuli care acționează asupra corpului. (Emory 2018)

Emoțiile pot fi evenimente sau dispoziții, de durată variabilă, (Scarantino și de Sousa 2018) cu o intensitate situată pe o scală continuă conform psihoterapeutului Michael C. Graham. (Graham, Priddy, și Graham 2014) Răspunsurile la emoții pot fi mecanisme verbale, fiziologice, comportamentale și/sau neuronale. (Fox 2008) Emoțiile au ca rezultat schimbări fizice și psihologice care influențează comportamentul. (D. L. Schacter, Gilbert, și Wegner 2011) Ele sunt adesea forța motrice a motivațiilor. (Gaulin și McBurney 2003) Emoțiile sunt răspunsuri la evenimente interne și externe semnificative. (D. Schacter et al. 2011) Emoțiile facilitează adaptarea la mediu, fiind rezultat al evoluției. (Ekman 1992) Emoțiile permit comunicarea într-o comunitate, (Fielding 2015) cu valoare etică pozitivă sau negativă.

Clasificarea emoțiilor nu este universală, și depinde de contextul cultural, (Russell 1991) deși unele emoții au un caracter intercultural, sunt universale. (Wierzbicka 1999) Graham diferențiază emoțiile ca funcționale sau disfuncționale, și susține că toate emoțiile funcționale au beneficii. O altă modalitate de clasificare a emoțiilor este în funcție de posibilă țintă. (Hume 2011) În funcție de durata trăirii, se poate distinge între episoadele emoționale (de scurtă durată) și dispozițiile emoționale (comparabile cu trăsăturile de caracter). Alți specialiști includ emoțiile într-o categorie mai generală de „stări afective”. (Schwarz 2012)

Paul Ekman a susținut că emoțiile sunt discrete, măsurabile și distincte fiziologic, unele fiind recognoscibile chiar universal, independent de cultură, respectiv furie, dezgust, frică, fericire, tristețe și surpriză. (Handel 2011) Studiile mai recente ale lui Daniel Cordaro și Dacher Keltner au extins lista emoțiilor. (Cordaro et al. 2016) (Cordaro et al. 2018) (Keltner, Oatley, și Jenkins 2013) Robert Plutchik a dezvoltat „roata emoțiilor”, sugerând opt emoții primare grupate pozitiv sau negativ: bucuria versus tristețe; furia versus frică; încredere versus dezgust; și surpriză versus anticipație. (Handel 2011) Emoțiile complexe apar din combinarea emoțiilor de bază într-un anumit context cultural. (Plutchik 2001)

Modele de emoții

Emoția poate fi diferită de alte constructe similare, (Fox 2008) precum sentimentele (nu toate sentimentele includ emoția (Givens 2014)); stările sufletești (durează mult mai mult decât emoțiile, sunt mai puțin intense și adesea lipsite de stimul contextual (Hume 2011)), sau afectul (experiența sentimentului sau a emoției).

Platon, în *Republica*, (Plato 2015) propune trei componente de bază ale minții umane: raționamentul, dorința și părțile emotive. Pentru Aristotel emoțiile au fost importante în viața morală, o componentă esențială a virtuții. (Aristotel 1566) Stoicii au evidențiat importanța emoțiilor în judecată (în teoriile stoice, emoțiile sunt considerate o piedică pentru rațiune, și deci pentru virtute). În Evul Mediu viziunea aristotelică a fost dezvoltată de scolasticism, în special de Thomas Aquino. (Aquinas 2013) Avicenna (sec. 11) poate fi considerat ca un precursor al inteligenței emoționale, considerând că emoțiile influențează sănătatea și comportamentele și sugerând necesitatea de a gestiona emoțiile. (Haque 2004) În antichitatea chineză emoțiile excesive erau considerate ca fiind dăunătoare, inclusiv pentru organele vitale. (Suchy 2011)

Teoria evoluției, prin cartea din 1872 a lui Charles Darwin, *The Expression of the Emotions in Man and Animals*, a influențat perspectiva asupra emoțiilor. (Darwin și Prodger 1998) Darwin a susținut că emoțiile au evoluat prin moștenirea caracterelor dobândite, (Sheldrake 2015) dar că în prezent nu servesc niciunui scop evolutiv pentru oameni, nici în comunicare nici în supraviețuire. (Hess și Thibault 2009) Din studiul expresiilor non-verbale, el a concluzionat că unele expresii au universalitate interculturală, exemplificând cu expresii omologe ale emoțiilor care apar la animale. Acest aspect a direcționat spre studiul neuronal al emoțiilor.

În epoca moderna timpurie emoțiile au fost abordate în operele filozofilor, precum René Descartes, Niccolò Machiavelli, Baruch Spinoza, (A. Damasio 2003) Thomas Hobbes (Hobbes 1651) și David Hume. Emoțiile erau considerate adaptive și, în sec. 18, au fost studiate mai ales dintr-o perspectivă psihiatrică empirică. Un model al emoțiilor elaborat de Descartes și susținut de mulți psihologi contemporani ia în considerație câteva emoții de bază din care sunt compuse toate celelalte emoții. Hobbes a asimilat „pasiunile” cu atracțiile sau aversiunile specifice. Hume a considerat că rațiunea este sclavul pasiunilor, iar pentru Spinoza emoțiile fac diferența între viața cea mai bună și cea mai rea influențând puterea sufletului. Kant a văzut emoțiile ca fenomene esențial conotative.

Există modele alternative, care se bazează pe evaluarea anumitor proprietăți, bazate pe fiziologie sau psihologia evolutivă. (Panksepp 2004) (Tooby și Cosmides 2008) Filozofii clasici au abordat emoțiile ca răspunsuri la anumite tipuri de evenimente care au legătură cu un subiect, cauzând modificări corporale și de comportament. În secolul trecut emoțiile au fost neglijate, fiind considerate un factor perturbator. În ultimul timp emoțiile au revenit în centrul atenției filozofilor și psihologilor, coroborându-le cu alte discipline precum psihologia, neurologia, biologia evolutivă și chiar economia.

William James susținea în 1884 (James 1884) că sentimentele și emoțiile sunt secundare fenomenelor fiziologice, considerând că percepția „faptelor excitante” determină direct răspunsuri fiziologice („emoții”) (Carlson 2012) Conform acestuia, stimulii declanșează activitatea în sistemul nervos autonom, care produce astfel o experiență emoțională în creier. El a pornit de la ideea că emoțiile sunt o clasă de sentimente, diferite de senzații și de percepții prin calitatea lor experimentată, dezvoltând, împreună cu Carl G. Lange „teoria James-Lange” a emoției. (James 1884) Conform acestei teorii emoțiile sunt sentimente specifice cauzate de modificările condițiilor fiziologice legate de funcțiile autonome și motorii. James a afirmat astfel că „ne pare rău pentru că plângem, suntem supărați pentru că ne-am lovit, ne e frică pentru că tremurăm, și nu invers [nu plângem, ne lovim sau tremurăm pentru că ne pare rău, suntem supărați sau ne e frică, după caz].” (James 1884, 190) Astfel, un stimul care evocă emoția declanșează un model de răspuns fiziologic care este interpretat ca o emoție particulară, interpretare susținută de experimente. (Laird 2007) Această teorie nu distinge însă între emoții, conform lui Walter Cannon. (Cannon 1929a) Potrivit lui James, ceea ce distinge emoțiile este faptul că fiecare implică percepția unui set unic de schimbări corporale. Teoria James-Lange este disputată din punctul de vedere al cauzalității (stările corporale care provoacă emoții și sunt a priori), (Reisenzein, Meyer, și Schützwohl 1995) dar cei mai mulți neurologi contemporani folosesc componentele teoriei. (Dalgleish 2004) Contribuția principală a teoriei este accentul pe întruchiparea emoțiilor, faptul că schimbările în corespondenții corporali ale emoțiilor pot modifica intensitatea experimentată. (Dalgleish 2004, 583)

Walter Bradford Cannon a susținut că răspunsurile fiziologice sunt prea lente și adesea imperceptibile, și deci nu ar putea reprezenta conștientizarea subiectivă relativ rapidă și intensă a emoției, (Carlson 2012) rezultând răspunsuri destul de nediferențiate. (Cannon 1929b) (Cannon

1987) Un eveniment care evocă emoția declanșează simultan atât un răspuns fiziologic, cât și o experiență conștientă a unei emoții. Phillip Bard a dezvoltat aceasta teorie, cunoscuta sub numele de teoria Cannon-Bard. Urmare a studiilor lui Bard, Cannon a susținut că stimulii emoționali declanșează simultan atât aspecte fiziologice cât și experiențiale ale emoției. (Cannon 1929b)

Taylor considera că emoțiile sunt strâns legate de motivele care le dau naștere. (Taylor 1975) Deși procesele psihologice de bază depind de practicile și semnificațiile socioculturale, (Triandis 2000) conceptul de emoție fiind relativ nou nu a abordat în mod convingător aspectul intercultural, (Sharma et al. 2009) cultura influențând în mod esențial înțelegerea și exprimarea emoțiilor. (Lewis, Haviland-Jones, și Barrett 2008) Psihologii apelează la metode precum analiza factorilor pentru a limita emoțiile la dimensiuni măsurabile și în același timp diferențiabile. (Scherer et al. 2013) Pe baza acestor dimensiuni se construiesc hărți de coordonate (Osgood, Suci, și Tannenbaum 1957) pentru a evidenția o componentă importantă a emoției, afectul nucleului. (D. L. Schacter, Gilbert, și Wegner 2011) (Russell și Lisa Feldman 1999)

Opiniile contemporane s-au concentrat pe motivarea, de către emoții, a comportamentelor adaptive în mediul ancestral. (Gaulin și McBurney 2003) Emoțiile sunt astfel considerate ca influențând deciziile. (Lerner et al. 2015) Teoriile somatice din sec. 19, în special prin William James, susțin importanța primordială a răspunsurilor corporale la emoții. Teoria a pierdut teren în secolul 20, dar a fost reluată recent în studiile neurologice (Pace-Schott et al. 2019) ale unor teoreticieni precum John Cacioppo, (Cacioppo 1998) António Damásio, (Aziz-Zadeh și Damasio 2008) Joseph E. LeDoux (LeDoux 1996) și Robert Zajonc. (Emerick 1997)

Teoria cu doi factori a lui Stanley Schachter se bazează pe studiile unui medic spaniol, Gregorio Marañón, conform căruia reacțiile fiziologice contribuie la experiența emoțională, facilitând o evaluare cognitivă focalizată a unui eveniment excitat fiziologic dat, iar această

evaluare este cea care definește experiența emoțională subiectivă. Emoțiile sunt astfel un rezultat al procesului în două etape: excitarea fiziologică generală și experiența emoției. (D. L. Schacter, Gilbert, și Wegner 2010) Experimentele pe care se bazează aceasta teorie au fost criticate de Jesse Prinz (2004). (Prinz 2004)

Ulterior s-au dezvoltat mai multe teorii cognitive care considerau activitatea cognitivă necesară pentru ca o emoție să apară. Richard Lazarus, de ex., a susținut că emoțiile trebuie să aibă o anumită intenționalitate cognitivă. Emoția ar fi astfel o perturbare care apare în urma unei aprecieri cognitive urmată de modificări fiziologice care determină o acțiune. Calitatea și intensitatea emoțiilor ar fi controlate, astfel, prin procese cognitive. Un alt exemplu este Robert C. Solomon, (Solomon 1993) care susține că emoțiile sunt judecăți. Obiecția lui în ceea ce privește cognitivismul este că poate apărea cu sau fără emoție, deci judecata nu poate fi identificată cu emoția.

Teoriile perceptuale folosesc percepțiile pentru a ajunge la emoții, (Goldie 2007) fiind teorii hibride ale teoriilor somatice și cognitive. O astfel de teorie argumentează că atât răspunsurile corporale cât și semnificația emoțiilor sunt importante pentru emoții, conform teoriilor cognitive. Conform acestei teorii rezultă că în acest caz cogniția pe baze conceptuale nu este necesară, întrucât schimbările corporale includ cauzal conținutul semnificativ al emoției, oferind informații despre relația dintre subiect și lume. Teoria a fost susținută de filosoful Jesse Prinz în cartea sa, *Gut Reactions*, (Prinz 2004) și de psihologul James Laird în cartea *Feelings*. (Laird 2007)

Teoria evenimentelor afective a fost dezvoltată de Howard M. Weiss și Russell Cropanzano în contextul activităților lucrative (1996), (Weiss și Cropanzano 1996) considera că emoțiile sunt influențate și cauzate de evenimente care la rândul lor influențează atitudinile și comportamentele.

Teoria a fost utilizată de cercetători pentru a înțelege mai bine emoția dintr-o perspectivă comunicativă, fiind revizuită de Howard M. Weiss și Daniel J. Beal în 2005. (Weiss și Beal 2005)

O perspectivă situată asupra emoției, dezvoltată de Paul E. Griffiths și Andrea Scarantino, abordează situaționalismul în psihologie, (Griffiths 2004) punând accentul pe factorii externi în procesul emoțional considerat pur intern, mediul nefiind decât un stimul al emoției. Spre deosebire de aceasta, perspectiva situaționalistă vede emoția ca produsul unui organism care este influențat de mediul său și de răspunsurile altor organisme. Emoția devine astfel un factor activ în relațiile sociale.

Emoțiile fiind un factor motivant în interacțiunile și relațiile sociale, sunt direct legate de fiziologia de bază. Temperamentele emoționale fenotip afectează conexiunile sociale în sistemele sociale complexe, (Kotrschal 2013) datorită genelor, prin informațiile codate în secvențele ADN și selecția naturală a trăsăturilor ereditare.

Teoria neurobiologică explică emoția ca fiind o stare mentală organizată în sistemul limbic al creierului, ca tipare de excitare vertebrală generală cu intensitate în funcție de neurochimicale (dopamina, noradrenalina, serotonina, ...), mediate de feromoni și având ca rezultat modificări corporale. (Givens 2014) Emoțiile sunt legate de anumite activități cerebrale care ne direcționează atenția, ne motivează comportamentul și determină semnificația a ceea ce se întâmplă în jurul nostru. Paul Broca (1878), (Broca 1878) James Papez (1937), (Papez 1995) și Paul D. MacLean (1952) (Maclean 1952) au ajuns la concluzia că emoția este legată de sistemul limbic din centrul creierului.

Alte teorii merg pe ideea cortexului prefrontal stâng activat de stimuli care provoacă o abordare pozitivă. (Kringelbach et al. 2003) În sens invers, o activare selectivă a regiunii specifice a creierului determină un stimul pozitiv. Teoria s-a extins ulterior pentru a include stimuli negativi.

(Merckelbach și Van Oppen 1989) În urma verificărilor mai multor modele neurobiologice ale emoției din cortexul prefrontal, a fost acceptat modelul numit „de direcție”, care a făcut predicții mai bune. (Harmon-Jones et al. 2004)

O altă abordare neurologică propusă de Bud Craig în 2003 distinge două clase de emoții: „clasice” (evocate de stimuli de mediu) și „homeostatice” (care necesită atenție, evocate de stările corpului) care motivează comportamentul și menține mediul intern al organismului în starea lui ideală. (Craig 2003) Derek Denton consideră emoțiile homeostatice ca fiind „emoții primordiale”, definindu-le drept „elementul subiectiv al instinctelor, care sunt modelele de comportament programate genetic care conțin homeostază. Acestea includ setea, nevoia de aer și minerale specifice, foamea, durerea, etc. Există două elemente constitutive ale unei emoții primordiale - senzația specifică, care, atunci când este severă poate fi imperioasă, și intenția convingătoare de mulțumire printr-un act de consum.” (Denton et al. 2009)

Joseph LeDoux afirmă că amigdala poate elibera hormoni datorită unui declanșator (precum o reacție), dar „atunci o abordăm prin procese cognitive și conștiente”. (Emory 2018)

Lisa Feldman Barrett evidențiază diferențele de emoții între culturi diferite în teoria emoției construite, și afirmă că emoțiile "nu sunt declanșate; le creezi. Ele apar ca o combinație a proprietăților fizice ale corpului tău, un creier flexibil care se conectează la orice mediu în care se dezvoltă și la cultura și educația ta, care asigură acel mediu." (Barrett 2017)

Bibliografie

- .about.com, Psychology. 2019. „The Top Things to Know About Psychology”. Verywell Mind. 2019. <https://www.verywellmind.com/psychology-4014660>.
- Aquinas, St Thomas. 2013. *Summa Theologica, Volume 5 (Part III, Second Section & Supplement)*. Cosimo, Inc.
- Aristotel. 1566. „The Nicomachean Ethics”. 1566. https://www.goodreads.com/work/best_book/2919427.

- Aziz-Zadeh, Lisa, și Antonio Damasio. 2008. „Embodied Semantics for Actions: Findings from Functional Brain Imaging”. *Journal of Physiology, Paris* 102 (1–3): 35–39. <https://doi.org/10.1016/j.jphysparis.2008.03.012>.
- Barrett, Lisa Feldman. 2017. *How Emotions Are Made: The Secret Life of the Brain*. Reprint edition. Mariner Books.
- Broca, Paul. 1878. *Anatomie comparée des circonvolutions cérébrales Le grand lobe limbique et la scissure limbique dans la série des mammifères*. S.l.: s.n.
- Cabanac, Michel. 2002. „What is emotion?” *Behavioural Processes* 60: 69–83. [https://doi.org/10.1016/S0376-6357\(02\)00078-5](https://doi.org/10.1016/S0376-6357(02)00078-5).
- Cacioppo, John T. 1998. „Somatic responses to psychological stress: The reactivity hypothesis”. În *Advances in psychological science, Vol. 2: Biological and cognitive aspects*, 87–112. Hove, England: Psychology Press/Erlbaum (UK) Taylor & Francis.
- Cannon, Walter B. 1929a. *Bodily Changes in Pain, Hunger, Fear and Rage: An Account of Recent Researches into the Function of Emotional Excitement*. Second Edition edition. D. Appleton & Company.
- . 1929b. „Organization for physiological homeostasis”. *Physiological Reviews* 9 (3): 399–431. <https://doi.org/10.1152/physrev.1929.9.3.399>.
- . 1987. „The James-Lange Theory of Emotions: A Critical Examination and an Alternative Theory”. *The American Journal of Psychology* 100 (3/4): 567–86. <https://doi.org/10.2307/1422695>.
- Carlson, Neil R. 2012. *Physiology of Behavior*. 11 edition. Boston: Pearson.
- Cordaro, Daniel T., Dacher Keltner, Sumjay Tshering, Dorji Wangchuk, și Lisa M. Flynn. 2016. „The voice conveys emotion in ten globalized cultures and one remote village in Bhutan”. *Emotion* 16 (1): 117–28. <https://doi.org/10.1037/emo0000100>.
- Cordaro, Daniel T., Rui Sun, Dacher Keltner, Shanmukh Kamble, Niranjana Huddar, și Galen McNeil. 2018. „Universals and cultural variations in 22 emotional expressions across five cultures”. *Emotion* 18 (1): 75–93. <https://doi.org/10.1037/emo0000302>.
- Craig, A. D. 2003. „Interoception: The Sense of the Physiological Condition of the Body”. *Current Opinion in Neurobiology* 13 (4): 500–505. [https://doi.org/10.1016/s0959-4388\(03\)00090-4](https://doi.org/10.1016/s0959-4388(03)00090-4).
- Dalgleish, Tim. 2004. „The emotional brain”. *Nature Reviews Neuroscience* 5 (7): 582–89. <https://doi.org/10.1038/nrn1432>.
- Damasio, A. R. 1998. „Emotion in the Perspective of an Integrated Nervous System”. *Brain Research. Brain Research Reviews* 26 (2–3): 83–86. [https://doi.org/10.1016/s0165-0173\(97\)00064-7](https://doi.org/10.1016/s0165-0173(97)00064-7).
- Damasio, Antonio. 2003. *Looking for Spinoza: Joy, Sorrow, and the Feeling Brain*. First edition. Orlando Toronto London: Harvest.
- Darwin, Charles, și Phillip Prodger. 1998. *The Expression of the Emotions in Man and Animals*. Oxford University Press.
- Denton, D. A., M. J. McKinley, M. Farrell, și G. F. Egan. 2009. „The Role of Primordial Emotions in the Evolutionary Origin of Consciousness”. *Consciousness and Cognition* 18 (2): 500–514. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2008.06.009>.
- Dixon, Thomas. 2003. *From Passions to Emotions: The Creation of a Secular Psychological Category*. Cambridge University Press.
- Ekman, Paul. 1992. „An argument for basic emotions”. *Cognition and Emotion* 6 (3–4): 169–200. <https://doi.org/10.1080/02699939208411068>.

- Ekman, Paul, și Richard J. Davidson, ed. 1994. *The Nature of Emotion: Fundamental Questions*. 1 edition. New York: Oxford University Press.
- Emerick, Daniel N. McIntosh R. B. Zajonc Peter S. Vig Stephen W. 1997. „Facial Movement, Breathing, Temperature, and Affect: Implications of the Vascular Theory of Emotional Efference”. *Cognition and Emotion* 11 (2): 171–96.
<https://doi.org/10.1080/026999397379980>.
- Emory, Margaret. 2018. „On Fear, Emotions, and Memory: An Interview with Dr. Joseph LeDoux » Page 2 of 2 » Brain World”. *Brain World* (blog). 7 iunie 2018.
<https://brainworldmagazine.com/on-fear-emotions-and-memory-an-interview-with-dr-joseph-ledoux/>.
- Fehr, Beverley, și James A. Russell. 1984. „Concept of emotion viewed from a prototype perspective”. *Journal of Experimental Psychology: General* 113 (3): 464–86.
<https://doi.org/10.1037/0096-3445.113.3.464>.
- Fielding, Lara. 2015. „Listening to Your Authentic Self: The Purpose of Emotions | HuffPost Life”. 2015. https://www.huffpost.com/entry/finding-your-authentic-pu_b_8342280?guccounter=1.
- Fox, Elaine. 2008. *Emotion Science: Cognitive and Neuroscientific Approaches to Understanding Human Emotions: An Integration of Cognitive and Neuroscientific Approaches*. 2008 edition. Basingstoke ; New York: Red Globe Press.
- Gaulin, Steven J. C., și Donald H. McBurney. 2003. *Evolutionary Psychology*. 2 edition. Upper Saddle River, N.J: Pearson.
- Givens, DB. 2014. „Emotion”. 23 mai 2014.
<https://web.archive.org/web/20140523192511/http://center-for-nonverbal-studies.org/emotion.htm>.
- Goldie, Peter. 2007. „Emotion”. *Philosophy Compass* 2 (6): 928–38.
<https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2007.00105.x>.
- Graham, Michael C., Lynda Priddy, și Sandy Graham. 2014. *Facts of Life: Ten Issues of Contentment*. Denver, CO: Outskirts Press.
- Griffiths, Paul E. 2004. „Is Emotion a Natural Kind?” În *Thinking About Feeling: Contemporary Philosophers on Emotions*, ediție de Robert C. Solomon. Oup Usa.
- Handel, Steven. 2011. „Classification of Emotions”. *The Emotion Machine* (blog). 24 mai 2011.
<https://www.theemotionmachine.com/classification-of-emotions/>.
- Haque, Amber. 2004. „Psychology from Islamic Perspective: Contributions of Early Muslim Scholars and Challenges to Contemporary Muslim Psychologists”. *Journal of Religion and Health* 43 (4): 357–77. <https://doi.org/10.1007/s10943-004-4302-z>.
- Harmon-Jones, Eddie, Kate Vaughn-Scott, Sheri Mohr, Jonathan Sigelman, și Cindy Harmon-Jones. 2004. „The Effect of Manipulated Sympathy and Anger on Left and Right Frontal Cortical Activity”. *Emotion (Washington, D.C.)* 4 (1): 95–101.
<https://doi.org/10.1037/1528-3542.4.1.95>.
- Hess, Ursula, și Pascal Thibault. 2009. „Darwin and Emotion Expression”. *The American Psychologist* 64 (2): 120–28. <https://doi.org/10.1037/a0013386>.
- Hobbes, Thomas. 1651. „Leviathan: Book I, Chapters 6-9”. 1651.
<https://www.sparknotes.com/philosophy/leviathan/section3/>.
- Hume, David. 2011. *Emotions and Moods*.
<https://catalogue.pearsoned.co.uk/samplechapter/0132431564.pdf>.

- James, William. 1884. „What is an Emotion?” *Mind* 9 (34): 188–205.
<https://www.jstor.org/stable/2246769>.
- Keltner, Dacher, Keith Oatley, și Jennifer M. Jenkins. 2013. *Understanding Emotions*. 3 edition. Hoboken, NJ: Wiley.
- Kotrschal, Kurt. 2013. „Emotions Are at the Core of Individual Social Performance | Request PDF”. ResearchGate. 2013.
https://www.researchgate.net/publication/303652443_Emotions_Are_at_the_Core_of_Individual_Social_Performance.
- Kringelbach, M. L., J. O’Doherty, E. T. Rolls, și C. Andrews. 2003. „Activation of the Human Orbitofrontal Cortex to a Liquid Food Stimulus Is Correlated with Its Subjective Pleasantness”. *Cerebral Cortex (New York, N.Y.: 1991)* 13 (10): 1064–71.
<https://doi.org/10.1093/cercor/13.10.1064>.
- Laird, James D. 2007. *Feelings: The Perception of Self*. 1 edition. Oxford ; New York: Oxford University Press.
- LeDoux, Joseph E. 1996. *The emotional brain: The mysterious underpinnings of emotional life*. The emotional brain: The mysterious underpinnings of emotional life. New York, NY, US: Simon & Schuster.
- Lerner, Jennifer S., Ye Li, Piercarlo Valdesolo, și Karim S. Kassam. 2015. „Emotion and Decision Making”. *Annual Review of Psychology* 66 (ianuarie): 799–823.
<https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115043>.
- Lewis, Michael, Jeannette M. Haviland-Jones, și Lisa Feldman Barrett. 2008. *Handbook of emotions, 3rd ed*. Handbook of emotions, 3rd ed. New York, NY, US: The Guilford Press.
- Maclean, P. D. 1952. „Some Psychiatric Implications of Physiological Studies on Frontotemporal Portion of Limbic System (Visceral Brain)”. *Electroencephalography and Clinical Neurophysiology* 4 (4): 407–18. [https://doi.org/10.1016/0013-4694\(52\)90073-4](https://doi.org/10.1016/0013-4694(52)90073-4).
- Merckelbach, Harald, și Patricia Van Oppen. 1989. „Effects of Gaze Manipulation on Subjective Evaluation of Neutral and Phobia-Relevant Stimuli: A Comment on Drake’s (1987) ‘Effects of Gaze Manipulation on Aesthetic Judgments: Hemisphere Priming of Effect’”. *Acta Psychologica* 70 (2): 147–51. [https://doi.org/10.1016/0001-6918\(89\)90017-6](https://doi.org/10.1016/0001-6918(89)90017-6).
- Osgood, Charles E., George J. Suci, și Percy H. Tannenbaum. 1957. *The measurement of meaning*. The measurement of meaning. Oxford, England: Univer. Illinois Press.
- Oxford, Dictionaries. 2019. „Emotion | Meaning of Emotion by Lexico”. Lexico Dictionaries | English. 2019. <https://www.lexico.com/definition/emotion>.
- Pace-Schott, Edward F., Marlissa C. Amole, Tatjana Aue, Michela Balconi, Lauren M. Bylsma, Hugo Critchley, Heath A. Demaree, et al. 2019. „Physiological Feelings”. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews* 103 (august): 267–304.
<https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2019.05.002>.
- Panksepp, Jaak. 2004. *Affective Neuroscience: The Foundations of Human and Animal Emotions*. 1 edition. Oxford: Oxford University Press, USA.
- Papez, J. W. 1995. „A Proposed Mechanism of Emotion. 1937”. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences* 7 (1): 103–12. <https://doi.org/10.1176/jnp.7.1.103>.
- Pinker, Steven, și Mel Foster. 2014. *How the Mind Works*. Unabridged edition. New York: Brilliance Audio.
- Plato. 2015. *The Republic*. First Avenue Editions.

- Plutchik, Robert. 2001. „The Nature of Emotions”. *AmSci* 89 (4): 344.
<https://doi.org/10.1511/2001.4.344>.
- Prinz, Jesse J. 2004. *Gut Reactions: A Perceptual Theory of Emotion*. Oup Usa.
- Reisenzein, Rainer, Wulf-Uwe Meyer, și Achim Schützwohl. 1995. „James and the physical basis of emotion: A comment on Ellsworth”. *Psychological Review* 102 (4): 757–61.
<https://doi.org/10.1037/0033-295X.102.4.757>.
- Russell, James A. 1991. „Culture and the categorization of emotions”. *Psychological Bulletin* 110 (3): 426–50. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.110.3.426>.
- Russell, James A., și Lisa Feldman. 1999. „Core Affect, Prototypical Emotional Episodes, and Other Things Called Emotion: Dissecting the Elephant”. ResearchGate. 1999.
https://www.researchgate.net/publication/12946116_Core_affect_prototypical_emotional_episodes_and_other_things_called_emotion_Dissecting_the_elephant.
- Scarantino, Andrea, și Ronald de Sousa. 2018. „Emotion”. În *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ediție de Edward N. Zalta, Winter 2018. Metaphysics Research Lab, Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/emotion/>.
- Schacter, Daniel, Daniel Gilbert, Daniel Wegner, și Bruce Hood. 2011. *Psychology: European Edition*. European ed edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Schacter, Daniel L., Daniel T. Gilbert, și Daniel M. Wegner. 2010. *Psychology*. Worth Publishers.
- . 2011. „Psychology / Edition 2”. 2011. <https://www.barnesandnoble.com/w/psychology-daniel-l-schacter/1116754112>.
- Scherer, Klaus R., Vera Shuman, Johnny J. R. Fontaine, și Cristina Soriano. 2013. *The GRID Meets the Wheel: Assessing Emotional Feeling via Self-Report1*. Oxford University Press.
<https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199592746.001.0001/acprof-9780199592746-chapter-19>.
- Schwarz, Norbert. 2012. „Feelings-as-information theory”. În *Handbook of theories of social psychology, Vol. 1*, 289–308. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd.
<https://doi.org/10.4135/9781446249215.n15>.
- Sharma, Sudeep, Jürgen Deller, Ramakrishna Biswal, și Manas K. Mandal. 2009. „Emotional Intelligence: Factorial Structure and Construct Validity across Cultures”. *International Journal of Cross Cultural Management*, iulie.
<https://doi.org/10.1177/1470595809335725>.
- Sheldrake, Rupert. 2015. „Darwinian Inheritance and the Evolution of Evolutionary Theory - Campaign for Open Science”. 2015. <http://opensciences.org/blogs/open-sciences-blog/darwinian-inheritance-and-the-evolution-of-evolutionary-theory>.
- Smith, Tiffany Watt. 2016. *The Book of Human Emotions: From Ambiguphobia to Umpty -- 154 Words from Around the World for How We Feel*. First Edition edition. New York: Little, Brown and Company.
- Solomon, Robert C. 1993. *The Passions: Emotions and the Meaning of Life*. Hackett Publishing.
- Suchy, Yana. 2011. *Clinical neuropsychology of emotion*. Clinical neuropsychology of emotion. New York, NY, US: Guilford Press.
- Taylor, Gabriele. 1975. „Justifying the Emotions”. *Mind* LXXXIV (1): 390–402.
<https://doi.org/10.1093/mind/LXXXIV.1.390>.

- Tooby, John, și Leda Cosmides. 2008. „The evolutionary psychology of the emotions and their relationship to internal regulatory variables”. În *Handbook of emotions, 3rd ed*, 114–37. New York, NY, US: The Guilford Press.
- Triandis, Harry C. 2000. „Culture and conflict”. *International Journal of Psychology* 35 (2): 145–52. <https://doi.org/10.1080/002075900399448>.
- Weiss, Howard M., și Daniel J. Beal. 2005. „Reflections on Affective Events Theory”. În *The Effect of Affect in Organizational Settings*, ediție de M. Ashkanasy Neal, J. Zerbe Wilfred, și E.J. Härtel Charmine, 1:1–21. Research on Emotion in Organizations. Emerald Group Publishing Limited. [https://doi.org/10.1016/S1746-9791\(05\)01101-6](https://doi.org/10.1016/S1746-9791(05)01101-6).
- Weiss, Howard M., și Russell Cropanzano. 1996. „Affective Events Theory: A theoretical discussion of the structure, causes and consequences of affective experiences at work”. În *Research in organizational behavior: An annual series of analytical essays and critical reviews, Vol. 18*, 1–74. US: Elsevier Science/JAI Press.
- Wierzbicka, Anna. 1999. *Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*. Cambridge University Press.